

บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

The role of Academic Advisors in Higher Education

สามารถ อัยกร¹

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีประเด็นสำคัญเริ่มตั้งแต่ความหมายของอาจารย์ที่ปรึกษา ความสำคัญของอาจารย์ที่ปรึกษา บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา เทคนิคการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา และในที่สุดท้ายของบทความนี้ ได้อธิบายถึงข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการจัดทาระบบอาจารย์ที่ปรึกษา

คำสำคัญ : บทบาท, อาจารย์ที่ปรึกษา, สถาบันอุดมศึกษา

Abstract

This paper presented the roles of advisors in the higher education, which mentioned the definition, the importance and roles of advisors, and the techniques; additionally, the last part of this paper recommended the systematic advisor management.

Keywords : The Role, Academic Advisors, Higher Education

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา มีความแตกต่างจากการศึกษาในทุกระดับ เนื่องจากนักศึกษาต้องอยู่ห่างไกลพ่อแม่ผู้ปกครอง มีความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิตมากขึ้น จะเห็นได้ว่านักศึกษาส่วนหนึ่งไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบการศึกษาแบบใหม่ เพื่อนใหม่ สภาพแวดล้อมใหม่ ตลอดจนการมีปัญหาด้านสังคม เป็นผลกระทบต่อสภาพจิตใจและการเรียน เกิดผลการเรียนตกต่ำหรือฟื้นฟูสภาพจากการเป็นนักศึกษา

โดยงานวิจัยของ ประจักษ์ เค้าจิม (2549 : 72-93) ได้สรุปปัจจัยที่จะทำให้ นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถจบ การศึกษาและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีได้ประกอบด้วยปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล โดยปัจจัยภายในตัวบุคคลคือพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา มีแนวโน้มที่จะทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เป็นไปในทิศทางที่ดี ส่วนปัจจัยภายนอกที่จะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยคือการสนับสนุนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน อาจารย์ หรือสถานศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถจัดการกับความเครียดและปัญหาต่างๆ ที่ต้องเผชิญได้

ในส่วนของปัจจัยภายนอกในแต่ละด้านนั้นมีความสำคัญแทบทั้งสิ้น แต่ในส่วนที่สถาบันอุดมศึกษาสามารถช่วยเหลือให้นักศึกษาได้โดยตรง คือ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งในปัจจุบันนับว่ามีความสำคัญกับนักศึกษาและกระบวนการพัฒนานักศึกษาอย่างมาก โดยอาจารย์ที่ปรึกษาสามารถดูแลให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาหลายด้านทั้งด้านวิชาการ ด้านสังคม ตลอดจนด้านอารมณ์ แต่ในสภาพปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาไทยยังขาดระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดีที่จะช่วยให้นักศึกษาให้ประสบความสำเร็จในการเรียนระดับอุดมศึกษาได้ (สำเนาวิ จรศิลป์, 2534 : 7)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวบทความนี้จึงนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ความหมายของอาจารย์ที่ปรึกษา ความสำคัญของอาจารย์ที่ปรึกษา บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา เทคนิคการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

ความหมายของอาจารย์ที่ปรึกษา

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนี้

มหาวิทยาลัยทักษิณ (2548) ได้อธิบายว่า อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง อาจารย์ประจำที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณบดีของคณะที่หลักสูตรสังกัด โดยการเสนอของคณะกรรมการผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีหน้าที่แนะนำดูแล และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนและเรื่องอื่น

พินดา ประเทือง (2549) ได้อธิบายว่า อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง อาจารย์ที่ถูกมอบหมายจากทางคณะ มหาวิทยาลัยให้ทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือแก่นักเรียน นักศึกษา ในด้านการศึกษา ปัญหาส่วนตัว สวัสดิการ การพัฒนานักศึกษาและวิชาชีพ

เสน่ห์ ระหว่างบ้านและคณะ (2551) ได้อธิบายว่า อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สถาบันอุดมศึกษาแต่งตั้งขึ้น เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือนักศึกษาในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ การปรับตัวเข้ากับสังคม การเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการวางแผนเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพต่อไป

จากความหมายข้างต้นดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง อาจารย์หรือกลุ่มอาจารย์ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและสนับสนุนนักศึกษาทุกด้าน เพื่อให้นักศึกษาสามารถประสบความสำเร็จในการศึกษา

ความสำคัญของอาจารย์ที่ปรึกษา

จากความหมายของอาจารย์ที่ปรึกษา จะเห็นว่าอาจารย์ที่ปรึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพและความสำเร็จของนักศึกษาในทุกด้าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ (ธีระดา ภิญญา 2547 : 19-20)

1. ด้านการเรียน อาจารย์ที่ปรึกษามีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนของนักศึกษา กล่าวคือ อาจารย์ที่ปรึกษาจะช่วยแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรที่ศึกษา โครงสร้างของหลักสูตร การลงทะเบียน รายวิชาเรียน วิธีการเรียน เกณฑ์การจบการศึกษา ตลอดจนแนวทางอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักศึกษาตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา

2. ด้านบุคลิกภาพ อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถแนะนำนักศึกษาในภาพรวมเกี่ยวกับบุคลิกภาพของการเป็นนักศึกษา เช่น การแต่งกายให้ดูกระเป๋ียบ กิริยามารยาท การเข้าสังคม การประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีไทย การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับนักศึกษา กับอาจารย์ผู้สอน การรู้จักกาลเทศะ ตลอดจนคุณธรรมในด้านต่างๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ เป็นต้น

3. ด้านการร่วมกิจกรรมของสถาบัน อาจารย์ที่ปรึกษามีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถาบัน เช่น การปฐมนิเทศ การไหว้ครู งานกีฬาภายในหรือภายนอกสถาบัน เข้าร่วมชมรม ชุมนุมหรือสโมสรนักศึกษา เพื่อฝึก

การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในสังคมไทย ตลอดจนการแสดงความรู้ความสามารถพิเศษของนักศึกษา เช่น ดนตรี กีฬา หรือกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่นักศึกษามีความสามารถ

4. ด้านสวัสดิการและการบริการ อาจารย์ที่ปรึกษามีส่วนสำคัญในการแนะนำสวัสดิการหรือการบริการที่สำคัญของสถาบันแก่นักศึกษา เช่น สวัสดิการด้านสุขภาพที่นักศึกษาได้รับจากสถาบัน การบริการแนะแนวสารสนเทศ การฝึกอบรมคอร์สพิเศษของสถาบัน ทุนการศึกษาประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

5. ด้านการวางแผนชีวิตและการประกอบอาชีพ อาจารย์ที่ปรึกษาจะมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักศึกษาวางแผนชีวิตและเลือกอาชีพ โดยการให้ข้อมูลและประสานกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายแนะแนวอาชีพของสถาบัน ฝ่ายจัดหางานของกรมการจัดหางาน การตกลงความร่วมมือกับสถานประกอบการภาคเอกชน เป็นต้น

6. ด้านการอยู่ร่วมกับสังคม อาจารย์ที่ปรึกษามีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักศึกษาประพฤติตัวเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นพลเมืองของชาติ โดยการเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์เพื่อสร้างสรรค์สังคม รวมทั้งการให้ความร่วมมือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง และมีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

จะเห็นได้ว่าอาจารย์ที่ปรึกษามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อตัวนักศึกษาทั้งในด้านการเรียน และการใช้ชีวิตทุกด้านในสังคม และไม่เพียงแต่ในช่วงที่นักศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวเนื่องไปถึงการวางอนาคตของนักศึกษา ดังนั้นผู้เขียนมองว่าอาจารย์ที่ปรึกษาต้องเข้าใจบทบาทของการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี มีจิตวิญญาณในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา และมีเทคนิควิธีการให้คำปรึกษาที่เหมาะสม เพื่อทำหน้าที่การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่สมบูรณ์แบบต่อไป

บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา

ในส่วนของบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษานั้น ฤทธิชัย สิริสินอุดมกิจ (2544 : 29-30) ได้รวบรวมแนวคิดของวินสตันและคณะ โดยทำการสรุปบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. **บทบาทในการแนะนำและให้คำปรึกษา** อาจารย์ที่ปรึกษาต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับรายละเอียดทั้งหมดของหลักสูตร รายวิชาที่เรียนของนักศึกษา เกณฑ์การจบการศึกษา แนวทางการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แนวทางการประกอบอาชีพ วิธีการปรับตัวและการใช้ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา การแนะนำเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมของสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น

โดยผู้เขียนเห็นว่าบทบาทในการแนะนำและให้คำปรึกษานั้น เป็น “*บทบาทพื้นฐาน*” ที่อาจารย์ที่ปรึกษาทุกคนต้องปฏิบัติ และถือเป็นหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาต้องให้คำแนะนำทุกเรื่องที่จะส่งผลต่อการเรียน และการใช้ชีวิตในรั้วสถาบันอุดมศึกษาของนักศึกษา แต่ในปัจจุบันนี้นักศึกษามักไม่ค่อยมาพบอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเฉพาะเรื่องของการเรียน ผลงานวิจัยของ สมบัติ แสงพล และคณะ (2554 : 90) ได้อธิบายพฤติกรรมนอกห้องเรียนของนักศึกษาที่มาขอคำแนะนำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาน้อยที่สุด คือ “*การปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนลงทะเบียนเรียน*” ทั้งนี้เนื่องจากว่าระบบการลงทะเบียนในปัจจุบันเป็นระบบออนไลน์ นักศึกษาสามารถลงทะเบียนได้โดยไม่ต้องพึ่งอาจารย์ที่ปรึกษา หรือพึ่งได้แต่น้อยมาก เช่น การเซ็นชื่อกำกับใบลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา ดังนั้นในขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาอาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้

ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้ระบบการลงทะเบียนเรียนแบบออนไลน์แทบทั้งสิ้น และในขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาซึ่งมีความสำคัญมากต่อผลการเรียน และการจบการศึกษาของนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาต้องเข้าไปมีบทบาทกับนักศึกษาในหมู่เรียน เพื่อให้คำแนะนำปรึกษาก่อนจะมีการลงทะเบียนเรียนเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการ

ลงทะเบียนเรียนผิดพลาด นำมาซึ่งการเสียผลประโยชน์ของนักศึกษา

2. บทบาทด้านการพัฒนานักศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีบทบาทในการพัฒนานักศึกษาในความดูแลให้มีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามที่สถาบันได้กำหนดไว้ การพัฒนานักศึกษาอาจทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักศึกษาด้านบุคลิกภาพ การแต่งกาย การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบและการใช้ภาษา มีการตักเตือนหรือแนะนำแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม เมื่อพบข้อบกพร่องของนักศึกษา กระตุ้นให้นักศึกษาคิดและตัดสินใจด้วยตัวเอง มีการประเมินพัฒนาการของนักศึกษาในทุกด้านตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา

บทบาทในการพัฒนานักศึกษานับว่าเป็น *‘บทบาทรองลงมาจากบทบาทพื้นฐาน’* ที่ทำให้นักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่างๆ ทั้งด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมส่วนรวม ด้านบุคลิกภาพ ตลอดจนด้านคุณธรรมต่างๆ โดยสิ่งเหล่านี้อาจารย์ที่ปรึกษาต้องทำตัวเป็นแบบที่ดีอย่างพร้อมทั้งถ่ายทอดสู่นักศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝังและพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นบัณฑิตที่เป็นที่ต้องการของสังคมในอนาคต

โดยงานวิจัยของ ทิพาพร สุจาวี (2550 : 104) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่จะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักศึกษาได้ พบว่า

องค์ประกอบแรกและสำคัญที่สุด คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของอาจารย์ที่ปรึกษารองลงมาเป็นด้านความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าบทบาทด้านการพัฒนานักศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ อาจารย์ที่ปรึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีก่อน โดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้นักศึกษารู้สึกศรัทธาในตัวอาจารย์ที่ปรึกษาและเกิดการยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนของนักศึกษาต่อไป

3. บทบาทด้านความสัมพันธ์กับ

นักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษานอกจากต้องปฏิบัติตามหน้าที่ในการให้คำปรึกษา และอบรมสั่งสอนนักศึกษาแล้ว ยังต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาในความดูแลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักศึกษารู้สึกอบอุ่นใจในขณะที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยอาจปฏิสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การนัดพบนักศึกษาประจำสัปดาห์ การจัดตารางเวลาให้คำปรึกษา การอำนวยความสะดวกเมื่อนักศึกษาต้องการเข้าพบเพื่อขอคำแนะนำ การเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้มีความหลากหลายมากขึ้น และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การวางตัวให้นักศึกษารู้สึกอบอุ่นและกล้าที่จะเข้ามาขอคำปรึกษา

บทบาทด้านการความสัมพันธ์กับนักศึกษานี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็น *“บทบาทพิเศษเฉพาะของอาจารย์ที่ปรึกษา”* ที่มีความสำคัญมาก โดยอาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย เช่น ช่องทาง

ออนไลน์ต่างๆ และที่สำคัญคือการวางตัวทั้งเรื่องของบุคลิกภาพ การใช้คำพูด การใช้ทักษะการฟัง เพื่อให้ให้นักศึกษากล้าที่จะเข้ามาขอคำปรึกษา กล้าที่จะเข้ามาปฏิสัมพันธ์ในทุกเรื่อง ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาต้องวางตัวให้เปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของนักศึกษาที่อยู่ในความควบคุมดูแล

4. บทบาทในด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน อาจารย์ที่ปรึกษาต้องคอยช่วยเหลือนักศึกษาในทุกด้านอย่างเต็มกำลังความสามารถ และต้องช่วยประสานงานด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา เช่น ประสานเรื่องทุนการศึกษาของสถาบัน ประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนเมื่อนักศึกษาในความดูแลเกิดปัญหาในการเรียนหรือการร่วมกิจกรรม ประสานงานกับสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา ประสานงานกับสถานที่ทำงานในอนาคตของนักศึกษา และประสานงานเพื่อช่วยเหลือด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา

ในส่วนของบทบาทในด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงานนี้ ผู้เขียนมองว่าเป็น “บทบาทการเป็นที่ปรึกษาด้วยหัวใจ” เพราะอาจารย์ที่ปรึกษาแท้จริงแล้วไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่การทำหน้าที่ตามคำสั่งของสถาบันอุดมศึกษาเท่านั้น หากแต่ยังมีความต้องการให้นักศึกษาในหมู่เรียนของตนประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานในอนาคต ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าอาจารย์ที่ปรึกษาต้องคอยช่วยเหลือนักศึกษาในทุกด้านที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา

เพื่อให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการศึกษาและในการทำงานในอนาคต

จากบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาจะเห็นได้ชัดเจนว่า อาจารย์ที่ปรึกษานั้นมีบทบาทสำคัญมากต่อการสำเร็จในการเรียนและการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ซึ่งช่วงชีวิตในการเป็นนักศึกษามีเรื่องราวต่างๆ ที่ต้องเผชิญมากมายทั้งเรื่องการเรียนรู้ เรื่องส่วนตัว เรื่องของสังคม ฯลฯ ดังนั้นการที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและดูแลนักศึกษาให้มีคุณภาพได้ ต้องมีการเรียนรู้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี

เทคนิคการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีความเข้าใจในเทคนิควิธีการที่จะสามารถให้คำปรึกษาและสนับสนุนนักศึกษานักศึกษาในความดูแลได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อสร้างความอบอุ่นใจและเป็นที่พักพิงให้กับนักศึกษาในระหว่างที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีเทคนิคที่สำคัญดังต่อไปนี้ (สำเนาวั จจรศิลป์, 2534 : 11-13)

1. เทคนิคในการสร้างสัมพันธภาพกับนักศึกษา โดยเทคนิคนี้อาจารย์ที่ปรึกษาต้องพยายามสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษารู้สึกอบอุ่นใจและกล้าที่จะเข้ามาขอคำปรึกษา ถือเป็นเทคนิคแรกที่สำคัญในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี

ซึ่งมีรายละเอียดการสร้างสัมพันธภาพดังต่อไปนี้

- มีความยิ้มแย้มแจ่มใสเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และความรู้สึกอบอุ่นให้กับนักศึกษา

- มีบุคลิกที่เปิดเผยตรงไปตรงมา ไม่มีความลับกับนักศึกษา

- มีความเอาใจใส่กับนักศึกษา และมีความเมตตากรุณา

- มีความจริงใจกับนักศึกษา และปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

- ยอมรับคุณค่าของนักศึกษา และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งเรื่องแนวคิด ทักษะ ทักษะ ช่วงของวัย ฯลฯ

- พยายามเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกของนักศึกษาอย่างจริงจังและจริงใจ

2. เทคนิคการให้คำแนะนำ เป็นเทคนิควิธีการที่อาจารย์ที่ปรึกษาต้องให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลแก่นักศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยส่วนใหญ่การให้คำแนะนำมักจะเกี่ยวข้องกับ กฎ ระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติที่ใช้อยู่เป็นประจำในสถาบัน เช่น การลงทะเบียนเรียน การเพิ่ม – ลดรายวิชาเรียน จำนวนชั่วโมงในการร่วมกิจกรรม การกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา หรือปัญหาเล็กน้อยที่อาจารย์ที่ปรึกษาอาจให้คำแนะนำ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาได้ เทคนิคการให้คำแนะนำไม่เหมาะสมกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ อารมณ์อย่างรุนแรง ปัญหาบุคลิกภาพ หรือ ปัญหาที่ต้องตัดสินใจเลือกทำอย่างใดอย่าง

หนึ่ง เช่น การเลือกอาชีพ เลือกสาขาวิชาเอก เป็นต้น

3. เทคนิคการให้คำปรึกษา ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเหลือให้นักศึกษาเข้าใจตนเอง สภาพแวดล้อม และปัญหาที่เผชิญอยู่ สามารถใช้ความเข้าใจดังกล่าวมาแก้ปัญหาหรือตัดสินใจในการเลือกเป้าหมาย การดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง และเพื่อการปรับตัวที่ดีในอนาคต โดยเทคนิคการให้คำปรึกษาที่สำคัญที่อาจารย์ที่ปรึกษาควรทราบ มีดังต่อไปนี้

- การฟัง เป็นเทคนิคที่อาจารย์ที่ปรึกษาแสดงความสนใจต่อนักศึกษา เป็นการตั้งใจฟังด้วยหูต่อคำพูด และใช้สายตาสังเกตกริยาท่าทางและพฤติกรรม เพื่อให้สามารถทราบได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับนักศึกษา เทคนิคในการฟังด้วยความใส่ใจนี้ ประกอบด้วย การประสานสายตา การวางท่าทางอย่างสบาย การใช้มือประกอบคำพูดที่แสดงถึงความสนใจต่อตัวนักศึกษา ในเทคนิคการฟังนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาอาจสะท้อนข้อความหรือตีความให้กระจ่างชัด หรือตั้งคำถามเพื่อให้ทราบถึงปัญหา และความต้องการของนักศึกษา

- การนำ เป็นเทคนิคการกระตุ้นให้นักศึกษา ซึ่งบางครั้งไม่กล้าพูดได้แสดงความคิดเห็นออกมา การนำจึงเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาลำรวจ หรือแสดงออกถึงความรู้สึก ทักษะ ค่านิยม หรือพฤติกรรมของตนเอง ตลอดจนปัญหาที่พบในระหว่างศึกษา การนำนับเป็นเทคนิคที่จะได้ทราบ

ความจริงและสามารถสะท้อนถึงปัญหาที่นักศึกษาเผชิญได้เป็นอย่างดี

- การสรุป เป็นเทคนิคที่อาจารย์ที่ปรึกษาสรุปความคิดรวบยอดที่สำคัญที่นักศึกษาถ่ายทอดออกมา การสรุปจึงเป็นเทคนิคการรวบรวมชุดความคิดที่เป็นระบบสะท้อนถึงปัญหาที่นักศึกษากำลังเผชิญ

- การให้กำลังใจ เมื่อนักศึกษาเกิดปัญหาขึ้น ส่วนใหญ่ที่มาพบอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษามักมีความรู้สึกท้อแท้ ขาดความมั่นใจ กำลังสับสน อาจารย์ที่ปรึกษาจึงต้องใช้เทคนิคในการกระตุ้นให้กำลังใจแก่นักศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจและพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหา

- การเสนอแนะ ในบางครั้ง อาจารย์ที่ปรึกษาอาจเสนอความคิดเห็นที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาให้กับนักศึกษา เทคนิคการเสนอแนะดังกล่าวควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ใช้เหตุผลของตนเองให้มากที่สุด เพื่อให้สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้โดยตนเอง

เทคนิคการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งหมด ผู้เขียนเองเห็นว่าเทคนิคในการสร้างสัมพันธภาพกับนักศึกษานั้นมีความสำคัญมากเพราะถ้าอาจารย์ที่ปรึกษาสามารถใช้เทคนิคนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้นักศึกษาทุกคนกล้าเดินเข้ามาปรึกษาปัญหาได้ทุกเรื่อง และเมื่อนักศึกษาเข้ามาหาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำหรือปรึกษาเรื่องใดก็ตาม ย่อมส่งผลดีต่อตัวนักศึกษาเอง และทำให้ระบบ

อาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษาประสบความสำเร็จ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ แอสทิน (Astin, 1983 : 74) ที่ได้เสนอแนะว่าถ้านักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษามีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นเท่าไร การประสบความสำเร็จทางการศึกษาก็จะมากขึ้นเท่านั้น

และในทางตรงกันข้ามจากประสบการณ์ของผู้เขียนเองยังพบว่าหากอาจารย์ที่ปรึกษาขาดเทคนิคในการสร้างสัมพันธภาพกับนักศึกษาในเบื้องต้นแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีเทคนิคการให้คำแนะนำและเทคนิคในการให้คำปรึกษาที่ดี ก็ไม่สามารถทำให้ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาสำเร็จได้ เพราะนักศึกษาไม่กล้าเข้ามาขอคำแนะนำปรึกษานั้นเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ไม่ได้มีเพียงแค่การมีเทคนิคการให้คำปรึกษาที่ดีเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งหมด อันได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา การจัดระบบของงานอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนบุคลากร และตัวนักศึกษาที่เกี่ยวข้อง (สิริอร ข้อยุ่น, ภาสินี โทอินทร์ และวิระกาญจน์ สุเมธานุรักษ์กุล, 2554 : 29)

โดยส่วนนี้ผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา และความรู้จากประสบการณ์ของผู้เขียน เป็นข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันอุดมศึกษา 6 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาที่มีอำนาจหน้าที่คัดเลือกและแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา ควรคัดเลือกอาจารย์ที่มีภาระงานน้อยมาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา เพราะอาจารย์ที่มีภาระงานมาก เช่น ประธานหลักสูตร ประธานสาขา รองคณบดี คณบดี ฯลฯ จะมีเวลาให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาน้อยลง และในการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษานั้น ควรใช้สัดส่วนอาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน รับผิดชอบนักศึกษาไม่เกิน 2 หมู่เรียน ทั้งนี้เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษามีจำนวนนักศึกษาในความดูแลไม่มากเกินไป

2. การจัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษา

สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องจัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาประจำปีการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา และเป็นแนวทางเบื้องต้นในการขอคำปรึกษาของนักศึกษา โดยในคู่มือต้องมีข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็น เช่น นโยบายของมหาวิทยาลัย ระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย เกณฑ์การจบการศึกษา รายละเอียดของหลักสูตรที่ศึกษา ปฏิทินการปฏิบัติงาน หรือการจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ช่องทางการให้คำปรึกษา โครงการโฮมรูมสำหรับนักศึกษา เป็นต้น โดยการจัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาจะช่วยทำให้บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษามีความเป็นทางการ และมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น

3. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
สำหรับการให้คำปรึกษา สถาบันอุดมศึกษา

ควรกำหนดให้อาจารย์ที่ปรึกษามีระบบสารสนเทศเฉพาะตัวสำหรับการให้คำปรึกษา เช่น มีเว็บไซต์ประจำตัวอาจารย์ที่ปรึกษา สำหรับการให้คำปรึกษา มีเฟสบุ๊ก (Facebook) หรือ โปรแกรมไลน์ (Line) ส่วนตัว ของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเป็นช่องทางที่สะดวก รวดเร็วสำหรับการให้คำปรึกษา เป็นต้น เพราะในปัจจุบันนี้นักศึกษารุ่นใหม่จะใช้สารสนเทศเหล่านี้เป็นเวลาหลายชั่วโมงต่อวัน ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยจะทำให้อาจารย์ที่ปรึกษามีความใกล้ชิดกับนักศึกษามากยิ่งขึ้น

4. การพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษา

สถาบันอุดมศึกษาควรจัดให้มีการฝึกอบรมการประชุม สัมมนา เพื่อชี้แจงและทบทวนบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา และถือเป็นการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนปัญหาที่พบของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ดียิ่งขึ้น

5. ตัวแบบคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่พึงประสงค์ สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งควรมีการศึกษาเชิงวิชาการเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยสอบถามความคิดเห็นจากนักศึกษาในสถาบัน แล้วนำมาสังเคราะห์สร้างตัวแบบคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่นักศึกษาต้องการขึ้นมาเพื่อนำมาใช้

เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) สำหรับ
อาจารย์ที่ปรึกษา

6. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาควรมีการประเมินผลความ
พึงพอใจต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา
ของนักศึกษา โดยสอบถามความคิดเห็นจาก
นักศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง อาจทำเป็น
ภาพรวมในระดับคณะหรือระดับสถาบัน
เพื่อสะท้อนถึงความสำเร็จของระบบอาจารย์
ที่ปรึกษา และเป็นการหาแนวทางในการ
พัฒนา แก้ไข เพื่อสร้างประสิทธิภาพระบบ
อาจารย์ที่ปรึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษาให้
ดียิ่งขึ้นต่อไป

ในส่วนของคุณข้อเสนอแนะสำหรับ
สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดนี้ ผู้บริหารควร
นำไปจัดทำอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการ
พัฒนาบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาใน
สถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
ตอบสนองกับภารกิจของอาจารย์ที่ปรึกษาใน
การดูแลให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา ตลอด
ระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา

สรุป

อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง อาจารย์
หรือกลุ่มอาจารย์ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่ให้
คำปรึกษาและสนับสนุนนักศึกษาทุกด้าน
เพื่อให้ นักศึกษาสามารถประสบความสำเร็จใน

การศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษามีความสำคัญต่อ
นักศึกษาทั้งด้านการเรียน ด้านบุคลิกภาพ
ด้านการร่วมกิจกรรมของสถาบัน ด้าน
สวัสดิการและการบริการ ด้านการวางแผน
ชีวิตและการประกอบอาชีพ และด้านการอยู่
ร่วมกับสังคม

ในส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา
นั้นประกอบด้วย บทบาทในการแนะนำและ
ให้คำปรึกษา ซึ่งถือเป็นบทบาทพื้นฐาน
บทบาทด้านการพัฒนานักศึกษา นับเป็น
บทบาทรองลงมาจากบทบาทพื้นฐาน บทบาท
ด้านความสัมพันธ์กับนักศึกษา เป็นบทบาท
พิเศษเฉพาะของอาจารย์ที่ปรึกษา และบทบาท
ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน
นับเป็นบทบาทการเป็นที่ปรึกษาด้วยหัวใจ

สำหรับเทคนิคการให้คำปรึกษา
สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาประกอบด้วย เทคนิค
ในการสร้างสัมพันธภาพกับนักศึกษา เทคนิค
การให้คำแนะนำ และเทคนิคการให้คำปรึกษา
ส่วนสุดท้ายเป็นข้อเสนอแนะของสถาบัน
อุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ที่ปรึกษา
ประกอบด้วย การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา การ
จัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษา ระบบเทคโนโลยี
สารสนเทศสำหรับการให้คำปรึกษา การ
พัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษา ตัวแบบคุณลักษณะ
ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่พึงประสงค์ และศึกษา
ความพึงพอใจของนักศึกษา

บรรณานุกรม

- ทิพาพร สุจारी. (2550). การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาภาคปกติตามทัศนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วารสารช่อพะยอม 15 (3). 104 – 109.
- ธีระดา ภิญโญ. (2547). บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มรัตนโกสินทร์. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ประณต คำนิม. (2549). ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการเรียนและการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 12 (1), 72-93.
- พนิดา ประเทือง. (2549). บทบาทที่เป็นจริงและที่คาดหวังของอาจารย์ที่ปรึกษาในทัศนะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2548). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยทักษิณ ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมบัติ แสงพล, พนิดา สังฆพันธ์, ยุพดี เจริญสว่าง และณฐาภพ เสขัง. (2554). บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนของนักศึกษา คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วารสารวิจัย มข. 16 (1). 83 – 93.
- สำเนาวั ขจรศิลป์. (2534). ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : กองบริการการศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- สิริอร ช้อยุ่น, ภาสินี โทอินทร์ และวิระกาญจน์ สุเมธานุรักษ์กุล. (2554). การพัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุตรธานี. รายงานการวิจัย. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุตรธานี.
- เสน่ห์ ระหว่างบ้าน, วรลักษณ์ กลัดแก้ว, วันชัย ตาแสน และสุมาลี ระหว่างบ้าน. (2551). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อที่ปรึกษาหมู่บ้านเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. รายงานการวิจัย. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- หฤทัย ศิริสินอุดมกิจ. (2544). การพัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Astin, A.W. (1983). **Four critical year: Effects of college on beliefs, attitudes and knowledge**. San Francisco : Jossey- Bass.